

Vroegspenen van dikbilkalveren

'Melk rantsoeneren en speenstarter aanbieden is ideaal'

Het vroegspenen met behulp van een speenstarter?

Bij vleesvee is de methode wetenschappelijk nog niet onderbouwd, maar proefondervindelijk heeft vroeg spenen al zijn deugdelijkheid bewezen op een aantal intensieve bedrijven.

Witblauwe kalveren blijven vaak te lang afhankelijk van melkvoeding, waardoor de speenstress te ingrijpend is,' stelt dierenarts Geert Hoflack van de diergeneeskundige faculteit van de Universiteit van Gent en geestesvader van het vroegspenen bij dikbilkalveren. De opfok in het witblauwras moet in tegenstelling tot bij extensief gehouden vleesrassen gefocust zijn op een snelle krachtvoeropname en niet op de ruwvoeropname. 'Dat is een hele mentaliteitswijziging', vervolgt Hoflack. 'De voeropnamecapaciteit bij het Belgisch-witblauwras is lager dan bij andere vleesrassen door een andere spijsverteringsfysiologie. Het gevolg ervan is dat dikbillen

een geconcentreerder voer vereisen, met name energierijker en eiwitrijker. Bovendien helpt het vroegspenen problemen zoals neonatale diarree, griep en clostridiose voorkomen. Vroegspenen bevordert ook een egale groei zonder groeistilstandperiodes en is economisch een stuk goedkoper.'

De dierenarts voegt de daad bij het woord en rekt supersnel voor dat het zogen van een kalf ook geld kost: 1,64 euro per dag verloren tussenkalftijd, 4 liter koemelk tussen 1,2 en 1,6 euro per dag en 6 liter kunstmelk 1 tot 1,5 euro per dag. Een kilogram krachtvoer kost daarentegen slechts 25 eurocent en komt voertechinisch gezien ongeveer

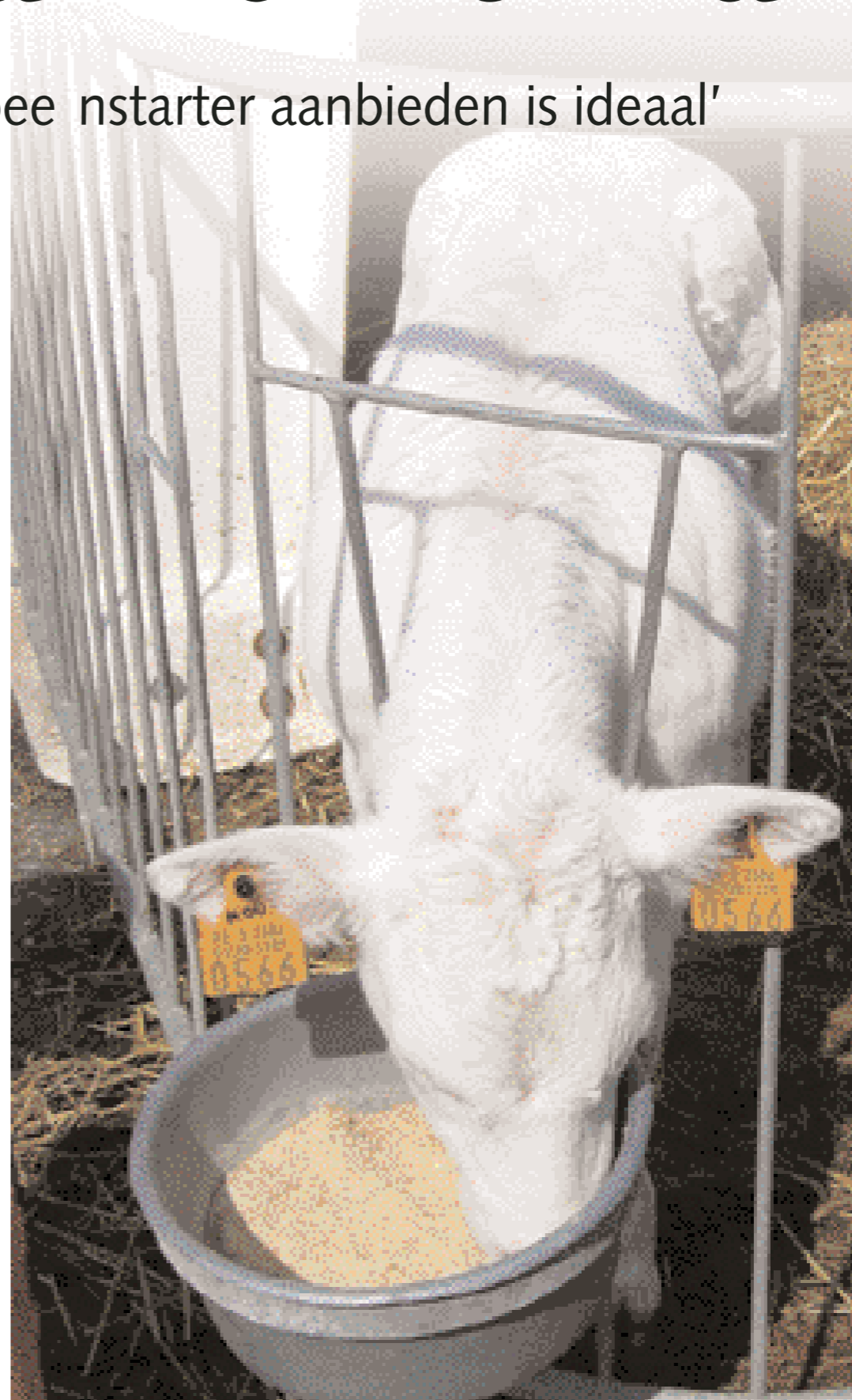

Geert Hoflack: 'Witblauwe kalveren moeten zo snel mogelijk van de melk af'

overeen met 4 liter koemelk of 6 liter kunstmelk. Hoflack: 'Je kunt dus best de melk rantsoeneren en tegelijkertijd een smakelijk krachtvoer aanbieden.'

Penspapillen

Om een aantal veelgemaakte fouten bij de voeding te kunnen voorkomen is enig inzicht in de verteringsprocessen bij het jonge kalf erg belangrijk. Het pasgeboren kalfje is eigenlijk een dier met slechts één goed functionerende maag, namelijk de lebmaag. De drie andere magen, de netmaag en de boekmaag, zijn nog niet goed ontwikkeld en functioneren nauwelijks. De omvang van de lebmaag is dan ook bijna tweemaal die van de pens en de netmaag samen. De zogenaamde voormagen gaan zich pas ontwikkelen wanneer vast voedsel wordt opgenomen. Zeer snel werkende voormagen kunnen het voorkomen van neonatale diarree verminderen. Niet alleen de omvang van deze magen neemt toe, ook de penspapillen op het slijmvlies van de penswand gaan zich ontwikkelen. Dit is van groot belang, omdat daardoor het vermogen om

bepaalde voedingsstoffen uit de pensinhoud op te nemen, sterk toeneemt. De ontwikkeling van de penspapillen komt vooral door stimulatie door de vluchtige vetzuren, die vooral na krachtvoeropname geproduceerd worden.

Op een leeftijd van circa 13 weken zijn de flora en fauna van de pens praktisch gelijk aan die van een volwassen dier. Op die leeftijd kan dus gespeend worden als het kalf dagelijks 1 tot 1,5 kilogram krachtvoer opneemt.

De Hoflackmethode

Via de proefondervindelijke methode van 'trial and error' zette Hoflack een vroegspeenmethode op met een speenstarter waardoor de kalveren van de melk zijn op ongeveer twaalf weken ouderdom. Inmiddels heeft de methode in de praktijk zijn deugdelijkheid bewezen.

Bij het vroegspenen wordt de eerste dag de gebruikelijke biest verstrekt aan tien procent van het geboortegewicht. Vanaf de tweede dag worden in meerdere beurten nog slechts kleine giften melk gegeven in combinatie met een speenstarter. Een speenstarter is een smaakmaker om de kalveren op een goedkope manier aan het krachtvoer te krijgen. Meerdere melkvoerbeurten per dag werken preventief tegen clostridiose, omdat de zuurtegraad hierdoor minder schommelt in de lebmaag. De kleine giften melk zorgen ervoor dat het kalf niet voldaan is en op zoek gaat naar vast voedsel, in dit geval de smakelijke speenstarter.

Vanaf vier weken wordt de speenstarter geleidelijk afgebouwd en wordt er een kalverkorrel bijgemengd. Na zeven weken kan gestopt worden met de speenstarter en is het kalf in staat om 1,5 kilogram krachtvoer op te nemen. In tabel 1 is de hiervoor beschreven aanpak op schematische wijze uiteengezet.

Momenteel zijn er drie speenstarters op de Belgische markt. Dit zijn Raltec, Bovi-

Tabel 1 – Vroegspeenmethode volgens Geert Hoflack

periode	melk ⁽¹⁾	starter (g/dag) ⁽²⁾	krachtvoer/dag
dag 1	3 x 2 liter biest	—	—
week 1	1,5 - 1 - 1,5 liter koemelk	100	—
week 2	1,5 - 1 - 1,5 liter koemelk	200	—
week 3	1,5 - 1 - 1,5 liter koemelk	300	—
week 4	2 x 1,5 liter koemelk	300	opbouw
week 5	2 x 1,5 liter koemelk	200	kalvervlokken
week 6	2 x 1,5 liter koemelk	100	tot 1,5 kg
week 7	2 x 1,5 liter koemelk	—	1,5 kg
week 8-11	1 x 1,5 liter koemelk	—	1,5 kg en opbouw
			definitief rantsoen
week 12	—	—	afbouw kalvervlokken en verdere opbouw definitief rantsoen
			vanaf 18 weken definitief rantsoen, bestaande uit 1 kilogram krachtvoer (24 % ruw eiwit) per 100 kilogram levend gewicht, maïs en eventueel perspulp

(1) Reeds bij de aanvang van de starter zorgen voor voldoende fris water.

(2) Koemelk is rijker aan vetten en energie dan kunstmelk en geeft daardoor eerder voedingsproblemen. De voerinhoud van kunstmelk is lager en moet dus in een hoger volume verstrekt worden.

Marc Buydens: 'Kalveren maken met een speenstarter mest zoals een volwassen dier'

Marc Buydens

Marc Buydens (53) baat samen met zijn zoon Peter een gemengd varkens-vleesveebedrijf uit in het Vlaams-Brabantse Geetbets. De vleesveetak is gericht op witblauwe dikbills. Het bedrijf telt zo'n 160 kalvingen per jaar. De mannelijke dieren worden er afgemest voor grootdistributeur Carrefour, de vrouwelijke reforme dieren worden afgemest voor een vleesgrossier.

Marc Buydens houdt van cijfers. Er wordt ten huize elke dag veelvuldig gerekend. 'Als je rendabel wilt boeren moet je met parameters werken,' zegt de fokker. 'Op een leeftijd van 18 maanden zijn onze dieren minimaal drie keer gewogen. Halen ze het vooropgezette groeicijfer

niet, dan wordt er met die bloedlijn consequent niet verder gefokt.' In de fokkerijvisie van Marc Buydens moeten witblauwen naast goed beenwerk en voldoende volume in de middenhand minimaal hun leeftijd in dagen plus het geboortegewicht in kilo's realiseren. Marc Buydens rekent bij wijze van voorbeeld voor dat een dier van één jaar minimaal 410 kilogram moet wegen. 'We moeten meer op papier gaan fokken,' besluit de veehouder, 'groeï en vruchtbaarheid, daar draait het tenslotte om.'

Voor de kalveropfok maken zij gebruik van kalverhutten op stro en houtzaagselbodem. Het gebruik van een speenstarter is er sinds drie jaar in zwang geraakt. Na drie dagen van biestverstrekking schakelt de fokker de speenstarter in de voeding in. Zo'n 200 gram om te beginnen, naast koemelk via de speenemmer en water. De hoeveelheid wordt opgevoerd tot 500 gram op een leeftijd van drie weken. Vanaf week vier wordt de speenstarter geleidelijk afgebouwd tot 200 gram en steeds gemengd gevoederd met kalvervlokken à 27 procent ruw eiwit en gehakseld gras en maïs. Bij het stoppen met de speenstarter in week zes of zeven nemen de kalveren dan 1,5 kilogram

krachtvoer op. Buydens geeft aan: 'De speenstarter is onmisbaar om de kalveren te leren vast voer op te nemen. Kalveren van twee maanden oud maken met Raltec mest zoals een volwassen dier.' De vroegspeenmethode met een speenstarter is de veehouder goud waard. 'Voorheen hadden we ongelofelijk veel te kampen met verteringsdiarree en onder andere rota-corona-infecties en clostridiose. Op het hoogtepunt zaten we met ongeveer twintig procent uitval bij de kalveren. Sinds de overschakeling op koemelk in plaats van kunstmelk en het gebruik van de speenstarter Raltec is dit honderd procent verdwenen. We hebben geprobeerd enkel met kalvervlokken te werken, maar deze zijn te hard en te scherp voor de kalveren. Ze namen er weinig van op. Van de speenstarter blijft vrijwel nooit wat over, mits voldoende proper en fris water voorradig is.' Het verbruik van de speenstarter ligt om en nabij de 15 à 17 kilogram per kalf. 'De kostprijs van Raltec is in balans met de vroeger gemaakte kosten voor de behandeling van de kalveren,' geeft Buydens aan, 'maar je krijgt er arbeidsgemak en levende, gezonde dieren bovenop.'

star super en Rumivo. Hun vorm varieert van een meelachtig product (Raltec) tot een kleine korrelvorm van vier millimeter (Rumivo). Doorgaans bevat de speenstarter 17 procent eiwit en 960 tot 990 VEM. Afhankelijk van het product wordt door de firma's een hoeveelheid van 25 kilogram (Raltec) of 10 à 12 kilogram (Rumivo) per kalf geadviseerd.

Negatieve bijwerkingen?

In de Verenigde Staten worden het vroegspenen en het gebruik van een speenstarter in de melkveehouderij algemeen toegepast. Tast een speenstarter de lebmaagwand niet aan? Hoflack geeft aan dat de speenstarter theoretisch via de vluchtige vetzuren inderdaad de lebmaagwand kan aantasten en kan zorgen voor maagzweren.

'Vandaar dat we een geleidelijke opname van de speenstarter vooropstellen.' Maar kalveren die veel melk krijgen groeien duidelijk toch beter? 'De winst in termen van de groei die kalveren doormaken tijdens de zoogperiode, verliezen ze zo weer bij het op stal komen en het spenen', legt Hoflack uit. 'Kalveren ondergaan op het speenmoment een groeidepressie als gevolg van de stress die de overgang van vloeibaar naar vast

voedsel met zich meebrengt. De immuniteit komt op dat moment ook onder druk, waardoor griep en diarree kunnen opduiken. Het is dus zaak om de overgang van vloeibaar naar vast voer zo geleidelijk mogelijk te laten verlopen zonder stress voor het kalf. De initiële groei bij vroeggespeende kalveren is ondermaats maar er treedt een compensatoire groei op nadien. Door het beter doorgroeien dankzij krachtvoer is er bij het spenen geen groeistilstand meer, wat uiteindelijk resulteert in een beter eindgewicht.'

Geert Hoflack moet wat dit laatste betreft erkennen dat wetenschappelijk onderzoek op dit punt nog niet heeft plaatsgevonden. 'Het opmeten van de zoötechnische prestaties op wetenschappelijke basis, is nog niet gebeurd. Maar de resultaten in de praktijk bij een gescheiden opfok zijn zo overtuigend dat ik er volledig vertrouwen in heb. Ook bedrijven met zoogkoe en -kalf in een 4x4-systeem zijn gebaat bij vroegspenen en het eventuele gebruik van een speenstarter.'

Guy Nantier